

DİDAKTİKA BÖLMƏSİ**Dini radikalizm və ekstremizm qarşı mübarizədə təhsilin rolu**

İntiqam Cəbraylov,

pedaqogika üzrə elmlər doktoru,

Azərbaycan Respublikası Təhsil

Institutunun Təhsil nəzəriyyəsi şöbəsinin

müdiri

Rəyçi: Fərahim Sadıqov,

pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor

Məqalədə dini radikalizm və ekstremizmin səciyyəvi xüsusiyyətləri, onların vətəndaş cəmiyyətinin davamlı inkişafına mənfi təsiri, eyni zamanda, bu neqativ hallara qarşı mübarizədə təhsilin rolundan bəhs edilir. Ölkə qanunvericiliyində də bu məsələ ilə bağlı əksini tapmış müddəalar diqqətə çatdırılır, təhlil edilir. Qeyd olunur ki, milli-dini dəyərlərin mənimlənilməsi, təhsil alanların milli dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə edilməsi dini radikalizm və ekstremizmə qarşı mübarizə baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: dini radikalizm, dini ekstremizm, təhsil prosesi, şagird şəxsiyyəti, cəmiyyətin inkişafı, milli-dini dəyərlər, vətəndaş hüququ, fənlərin məzmunu, qanunsuz fəaliyyət

Ключевые слова: религиозный радикализм, религиозный экстремизм, процесс образования, личность учащегося, развитие общества, национально-религиозные ценности, права гражданина, содержание предметов, беззаконная деятельность

Key words: Religious radicalism, extremism, education, students, society, values, citizen, law

Tədqiqatlar, eyni zamanda, təcrübələr göstərir ki, cəmiyyətin davamlı inkişafının təmin olunması təhsilin inkişafı ilə, təhsilin məzmun keyfiyyəti və onun yeni texnologiyalarla idarəetmə xüsusiyyətləri, bu istiqamətdə aparılan elmi araşdırmaların tətbiq mexanizmi ilə bilavasitə bağlıdır. Bu baxımdan təhsil cəmiyyətinin da-

vamlı inkişafına mane olan amillərin aradan qaldırılmasında, o cümlədən dini radikalizm və ekstremizmə qarşı mübarizədə mühüm rol oynayır.

Məlumdur ki, tarixən din cəmiyyət həyatının vacib bir komponenti kimi meydana gəlmiş, dəyərlərin, insan münasibətlərinin formalaşmasına, insanın təbiət, cəmiyyət haqqında təsəvvürlərinə müəyyən təsir göstərmişdir. Məsələn bu baxımdan yanaşsaq, müqəddəs kitablar, o cümlədən Qurani-Kərimdə əksini tapmış əxlaqi-mənəvi dəyərlər həmişə diqqət mərkəzində olmuş və insan şəxsiyyətinin səciyyəvi xüsusiyyətləndən biri kimi nəzərə alınmışdır. Lakin cəmiyyət üçün həmişə və bu gün də narahatlıq doğuran hal odur ki, bəzən dindən siyasi məqsədlər üçün istifadə olunmuş, insanları xurafata, fanatizmə sürükləməyə cəhd göstərilmiş, din pərdəsi altında radikal və ekstremist meyillər mənəvi cəhətdən həyat tərzini korlamağa, vətəndaş həmrəyliyi pozmağa, xalqın tarixi ənənələrinə, milli düşüncə sistemində zərbə vurmağa hədəflənmişdir. Bu baxımdan dini radikalizm və ekstremizm bu gün də vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi, demokratik

dövlət üçün təhlükə mənbəyi hesab edilir.

Dini radikalizm və ekstremizm nədir? sualına konkret cavab vermək üçün bu anlayışların mahiyyəti ilə bağlı bəzi məqamlara diqqət yetirək. Ümumiyyətlə, radikalizm müəyyən bir hədəfə çatmaq üçün başqalarının hüquq və azadlıqlarını pozmağa hazır olan birlik və təşkilatların fəaliyyəti ilə bağlı işlədilən termindir. (1,2)

Araşdırmalar göstərir ki, dini radikalizm dedikdə hər hansı bir dini etiqad çərçivəsində formalaşmış, sonradan isə həmin etiqadın təməl inancları ilə qarşılaşdırılaraq və onları tənqid atəşinə tutaraq ondan uzaqlaşmış ideologiya başa düşülür (3,6).

Əsasən, radikal dini biliklər bu mövqedən çıxış edir. Onlar özündən fərqli dini inanc və əqidələrə qarşı barışmaz mövqe nümayiş etdirirlər. Onlar aqressiv təbliğat, metod və vasitələrindən istifadə edir, cəmiyyətin nizamını pozmağa cəhd göstərirlər.

Ekstremizm də qanunsuz fəaliyyət hesab edilir. Ekstremizmin sosial-siyasi, dini və digər hədəflərə ifrat mübarizə metodları ilə çatmaq vasitəsidir. Bu baxımdan bir məsələnin həlli zamanı barışmazlıq, ifrat yanaşma, zorakı

tədbirlər təbiiqidir. Ekstremizm cəmiyyətdə qəbul edilmiş hüquq və etik normalara uyğun gəlir.

Qeyd edək ki, radikalizm və ekstremizm sözləri arasında nə qədər uyğunluq olsa da, onları bir-birindən fərqləndirən xüsusiyyətlər də vardır. Ən başlıca fərq odur ki, ekstremizm ifrat ideyaları zorakı yollarla həyata keçirilməsidir. (3,s.9).

Tədqiqat və təcrübələr göstərir ki, müxtəlif dinlərin nümayəndələrinə qarşı dözümsüzlük, eyni zamanda, konfessiyalararası qarşıdurma mahiyyətcə dini ekstremizmdir. Dini ekstremizmin təbiiqi, əsasən, dini ekstremist təşkilat vasitəsilə həyata keçirilir. Dini ekstremistlər milli-dini dəyərlərə hörmətlə yanaşmır, bu dəyərləri məhv etməyə, gözənd salmağa çalışırlar. Onların fəaliyyətində zorakılıq metodu üstünlük təşkil edir. Dini ekstremizmə yuvanlanmış gənclər milli və bəşəri dəyərlərdən imtina edir, beləliklə, onların fəaliyyəti dağıdıcı xarakter alır. Belə gənclər təhsildən də uzaqlaşır və nəticədə özünü mənəvi cəhətdən təkmilləşdirə bilmədiyindən cəmiyyət inkişafına mane olan elementlərə çevrilirlər.

Məsələyə bu baxımdan yanaşaraq qeyd etməliyik ki, dini

radikalizmə və ekstremizmə qarşı mübarizədə təhsilin mühüm rolunu vardır.

İnsanlar təhsil almaqla təbiət və cəmiyyət hadisələrinin mahiyyətini anlamaq bilirlər. Təhsil insanın həyat yolunu nurlandıran, ona ən çətin məqamlarda yollar tapmağın sirlərini açan vasitədir. Məhz təhsil vasitəsilə insan milli və bəşəri dəyərləri mənimsəyir, cəmiyyətin inkişaf xüsusiyyətlərini öyrənə bilir, özünü dərk edərək həqiqəti anlamağa, cəmiyyətdə fayda verməyin məsulliyətini hiss etməyə başlayır.

Bu yanaşma həm də onu deməyə əsas verir ki, təhsil bilik, bacarıq və vərdislərin məcmuysü olmaqla yanaşı, prosesdir, nəticədir, dəyərdir, vasitədir.

Azərbaycan Respublikası dünyəvi, demokratik dövlətdir. Ölkə Konstitusiyasına görə din dövlətdən ayrılır. Xalq milli əməllərini, milli-mənəvi dəyərləri yaşatmağa çalışır, multikultural dəyərlərə böyük hörmətlə yanaşır. Ölkəmizdə heç bir din nümayəndəsinin başqaları ilə problemi yoxdur. Konfessiyalararası problemlərimiz də yoxdur. Biz dinin siyasiləşdirilməsini dünənə də istəməmişik, bu gün də, gələcəkdə də bunu istəmirik.

Sadəcə olaraq dünyada cərəyan edən hadisələr, bəzi xarici ölkələrdə dinlər, məzhəblər arasında ayrışikliyin yaradılması, bəzi gənclərin bu işə cəlb olunması narahatlıq doğurur.

Qeyd edək ki, Azərbaycan həmişə tolerant ölkə kimi tanınmışdır. Biz həmişə bir xalq, millət kimi başqa xalqlara, başqa dinlərə də hörmət göstərmişik. Lakin bəzi ölkələrdə dini radikalizm və ekstremizm elementlərinin güclənməsi təhlükə mənbəyi kimi bizi də narahat edir. Ona görə də mövcud ənənələrimizi yaşatmaq, milli birliyimizi möhkəmləndirmək üçün təhsil almaq, elmi biliklərə yiyələnmək, bu və ya digər məsələyə yanaşmada elmə üstünlük verməklə yanaşı, milli-dini dəyərlərə əsaslanmaq vacibdir. Respublikamızda dini radikalizm və ekstremizm elementlərinin yaranmaması, yaxud onlara qarşı mübarizə üçün möhkəm qanunvericilik bazası vardır.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında (maddə18. Din və dövlət,bənd2) göstərilir: "İnsan lyaqətini alqaldan və ya insanpərvərlik prinsiplərinə zidd olan" dinlərin(dini cərəyanların) yayılması və təbliği qadağandır". Konstitusiyanın 48-ci maddəsində

(Maddə 48. Vıdan azadlığı. bənd4.) göstərilir: "Dini etiqad və əqidə hüquq pozuntusuna bəraət qazandırmır" (4)

Təcrübə göstərir ki, bəzən əcnəblər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən dini təbliğatın aparılması cəhdləri də göstərilmişdir. Bu da demokratik ölkə və cəmiyyət üçün narahatlıq doğurur, qəbul edilməyən hal kimi başa düşülməlidir. Ona görə də belə hərəkatlar qanunla qadağan olunub. Bu baxımdan "Dini etiqad haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu"nda müəyyən məhdudlaşdırma və qadağaların qoyulması tədqirəlayıqdır. Qanunun birinci maddəsində (Maddə1. Dini etiqad azadlığı) yazılır: "Dini etiqad azadlığı yalnız qanunda nəzərdə tutulan və demokratik cəmiyyətdə zəruri olan hallarda icimai təhlükəsizlik mənafelei üçün, icimai qaydanın təmin edilməsi, sağlamlığın və ya mənəviyyatın və digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün məhdudlaşdırıla bilər" (5).

Müddəalardan gördüyü kimi, hər bir fəaliyyət qanun çərçivəsində olmalıdır. Qanunlarımız da insan hüquq və azadlıqlarının təminatına real imkanlar yaradır. Deməli, qanunların po-

zulması həm də insanların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına mane ola bilər. Ona görə də hər bir vətəndaş qanun qarşısında öz məsuliyyətini dərk etmək üçün hüquq qaydalarını bilməli, ölkə Konstitusiyasında və digər qanunvericilik sənədlərində əksini tapanı müddəaları öyrənməli, milli və bəşəri dəyərlər əsasında fəal vətəndaşlıq mövqeyindən çıxış etməlidir.

Tədqiqat və təcrübələr göstərir ki, dini radikalizm və ekstremizmə qarşı mübarizədə ailədə aparılan tərbiyə işi ilə bərabər, məktəbdə təlim-tərbiyə işinin məqsədəuyğun təşkil mülahüm əhəmiyyət kəsb edir. Təhsil prosesində milli-dini dəyərlərin elmi-pedaqoji tələblərə uyğun öyrədilməsi böyüməkdə olan nəsilələri xalqımızın tarixi köklərinə, türkçülüyə, azərbaycanlılığa möhkəm təllərə bağlayır, onlar milli ruhlu şəxsiyyətlər kimi yetişir, multikultural dəyərlərə, digər xalqların da inanclarına, mədəniyyətlərinə hörmətlə yanaşır, ümum-millli birliyin möhkəmləndirilməsində torelantlığın əhəmiyyətini dərk edirlər.

İctimai-humanitar fənlərin tədrisində bu baxımdan böyük imkanlar vardır. Ümumtəhsil məktəblərində Həyat bilgisi, Azərbaycan

can tarixi, Ümumi tarix, Ədəbiyyat fənlərinin məzmununda milli-dini dəyərlərlə bağlı şagirdləri məlumatlandırmaq, onlarda milli-mənəvi keyfiyyətləri formalaşdırmaq, dini radikalizm və ekstremizmin camiiyyət üçün təhlükəliyi izah etməkdən ötrü kifayət qədər materiallar vardır. İlk növbədə, təhsil proqramları şagirdlərdə qeyd etdiyimiz bilik, bacarıq, vərdişləri, nəticə etibarilə dəyərləri formalaşdırmaq üçün geniş imkanlar açıq. Bu proqramlarda müxtəlif siniflər, fənlər üzrə verilmiş təlimin məqsədi əldə olunacaq ümumi nəticənin məzmununu əks etdirməklə müəllimin fəaliyyət istiqamətlərini konkret, aydın şəkildə ifadə edir. Şagirdlər Həyat bilgisi fənnini öyrənərkən respublikamızın qanunları, həm də beynəlxalq insan hüquqları ilə tanış olurlar. Onlara aydın olur ki, həm ölkəmizdə, həm də beynəlxalq səviyyədə dini radikalizm və ekstremizmə qanunla yol verilmir. Dini ekstremizmə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu da qəbul edilmişdir (6).

Bu qanunda göstərilir ki, dini ekstremizmə qarşı mübarizə, ilk növbədə, ölkəmizin konstitusiyaya quruluşunun əsaslarının, habelə ərazi bütövlüyünün və

təhlükəsizliyinin təmin edilməsi; insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məqsədini daşıyır(maddə3).

Dini radikalist və ekstremist əməllər cinayət xarakterli əməllərdir. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin bəzi maddəsində məhz bu əməllərə görə cəzalar nəzərdə tutulmuşdur. Məsələn, dini etiqad etməyə məcbur etmə və ya bu əməlləri dini düşmənçilik, dini radikalizm və ya dini fanatizm zəminində törədilməsini maliyyələşdirmə (maddə 167-1); dini ekstremist materialları hazırlama, saxlama, yayma və ya bu əməlləri maliyyələşdirmə (maddə167-3); dini ayinlərin icrası adı altında vətəndaşların hüquqlarına qəsd etmə (maddə 168) və s. (7)

Bu və ya bu qəbilli digər əməllər, o cümlədən milli, irqi, sosial və ya dini niyyət və düşmənçiliyin salınması qanunla qadağandır və bu əməlləri törədənlər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunurlar.

Qeyd edək ki, bu tipli məsələlərin təhsil alanlara öyrədilməsi üçün tədris prosesinin geniş imkanları vardır. Bu, eyni zamanda hər birimizin vətəndaşlıq bərcümuzdur.

İctimai-humanitar fənlərin tədrisində təkcə islam dini haqqında deyil, bütün dinlər barədə təhsilənlərə dərin bilik və bacarıqlar aşılamaq mümkündür. İlk növbədə, dövlətin təhsil sahəsində siyasəti, eyni zamanda təhsil proqramları, dərsliklər, dərs vəsaitləri, həm də digər tədris resursları buna imkanlar yaradır. Təlim prosesində və dərsdənkənar vaxtlarda şagirdlərə "Bir saat elm öyrənmək altmış illik ibadətədən yaxşıdır", "Elmi uzaq Çində də olsa öyrənin, "İslam dinində düzlük, doğruluq, sədəqətlik, qəhrəmanlıq məsələləri", "Elmi beşikdən qəbrə qədər öyrənin", "İslam dinində dostluq, yoldaşlıq məsələləri", "İslam dini və milli məlik şüuru", "Dövlət bayrağının rəngləri: bütövlük rəmzi" və sair konseptual, problem mövzularına aid müvafiq məsələlərə bağlı kifayət qədər əsaslandırılmış fikirləri çatdırmaq mümkündür. Bu məsələlərin öyrədilməsi şagirdlərin milli ruhuna, şəxsiyyət kimi yetkinləşməsinə, onlarda Azərbaycan dövlətçiliyinə sədəqət hissənin möhkəmlənməsinə müsbət təsir göstərir. Araşdırmalar və təcrübə göstərir ki, milli-dini dəyərlər təhsil alanlara öyrədilərkən bir sıra elmi pedaqoji prinsiplər nəzərə alınmalıdır:

-təhsil proqramlarının im-
kanları;

-təlim və tərbiyənin key-
fiyyət baxımından yüksəldilmə-
sinə təsir edən müvafiq dəyərlərin
düzgün seçilməsi;

-dəyərlərin şagirdlərdə milli
mənilik şüurunun formalaşdırıl-
ması kontekstində izah edilməsi;
-şagirdlərdə məntiqi, tan-
qidi, yaradıcı təfəkkürün inkişaf
etdirilməsi;

-şagirdlərdə vətəndaşlıq
keyfiyyətlərinin formalaşdırılması
və inkişafı;

-şagirdlərdə Azərbaycan
dəvlətçiliyinə sədaqət hissinin
formalaşdırılması;

-təlim-tərbiyə işində prob-
lem baxımından məqsəduyğun-
luğa, ardıcılığa, sistemliliyə əməl
olunması.

Təcrübə göstərir ki, dini
radikalizm və ekstremizm qarşı
mübarizə aparmaq üçün müxtəlif
elm sahələri, o cümlədən peda-
qoqika və psixologiya sahələri
üzrə ciddi elmi tədqiqatların
aparılməsi vacibdir.

Elmi araşdırmaların nəti-
cələri təhsil müəssisələrində, mək-
təbdənkənar müəssisələrdə əqi-
dəcə sağlam, milli vətəndaş təfək-
kürünə sahib olan şagirdlərin, ye-
niyətəmə və gənclərin formalaş-

dırılması üçün praktik kömək
göstərə bilər.

Bəzən yanlış olaraq din-
darlıqla dini dəyərlər qarışdırılır.
Beləliklə, dindarlıq artıqca
təhsilə qarşı çıxışlar da artmağa
başlayır. Ona görə də mükəmməl
təhsil almaq, milli dəyərlərə
yiylənmək, onun mahiyyətinə
varmaq çox vacibdir. Hər bir
millətin gələcəyi aldığı dünyəvi
təhsillə bağlıdır. Təhsilin müasir-
ləşməsi, qabaqcıl dünya ölkə-
lərinin təcrübəsindən istifadə
etməklə davamlı olaraq inkişafı,
modernləşdirilməsi hər bir
vətəndaşın, cəmiyyətin inkişaf
etdirilməsi üçün zəruridir. Bu
prosesdə təbii ki, milli dəyərlərə
önəm verilməsi xüsusi əhəmiyyət
kəsb edir.

Xalqımızın ümummilli
lideri Heydər Əliyev və ölkə
prezidenti Cənab İlham Əliyev öz
məruzə və çıxışlarında həmişə
milli-dini-mənəvi dəyərlərə yük-
sək qiymət vermiş, bu dəyərlərin
qorunması, tarixi ənənələrimizin
yaşadılması və gənclərin milli
ruhdə şəxsiyyət kimi formalaş-
dırılmasının zəruriliyini əsaslan-
dırmışdır (8,9).

Ölkə prezidenti Cənab İl-
ham Əliyev dinin cəmiyyət həya-
tındakı rolundan bəhs edərkən
demişdir: "Dinin cəmiyyət

həyatında, xüsusən də gənclərin
mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində yeri və
rolu düzgün istiqamətləndirilməli,
mütərəqqi islami dəyərlərin təbliği
və təşviqi müasir tələblər sə-
viyyəsində aparılmalı, dindən si-
yasi məqsədlər üçün istifadəyə yol
verilməməlidir" (9, 53).

Göründüyü kimi, dövlət dini
dəyərlərimizi şəxsiyyət yetişdi-
rilməsində mühüm vasitələrdən
biri sayır. Bizim dini dəyərlərimiz
milli dəyərlərimizin tərkib hissəsi
hesab olunur. Məsələyə bu kon-
tekstdən yanaşaraq qeyd etməliyik
ki, milli dəyərlərimizin ana xətti
isə azərbaycançılıq məfkurəsi,
azərbaycançılıq ideologiyasıdır.
Yəni dini dəyərlər azərbaycançılıq
konsepsiyasına zidd ola bilməz və
zidd deyil. Təhsil prosesində
milli-dini dəyərlərin öyrənilməsi
məhz azərbaycançılıq konsepsiya-
sına əsaslanmalı, millətimize xas
olmayan yad elementlərə imkan
yaradılmamalı, dini radikalizm və
ekstremizmin cəmiyyət üçün çox
ciddi fəsadlar törədə biləcəyi
şagirdlərə (həm də tələbələrə)
məqsəduyğun şəkildə izah edil-
məlidir.

Məqalənin elmi yeniliyi.
Məqalədə təhsil prosesində milli-
dini dəyərlərdən istifadə yolları
əsaslandırılır. Dini radikalizm və
ekstremizmə qarşı mübarizədə

təhsilin imkanları göstərilir. Qeyd
olunur ki, təlim-tərbiyə prosesində
milli-dini dəyərlərdən elmi-peda-
qoji tələblər əsasında istifadə şa-
girdlərdə milli ruhu, milli təfəkkürü
formalaşdırır. Bu da dini
radikalizm və ekstremizmə qarşı
mübarizə üçün çox vacibdir.

**Məqalənin praktik əhə-
miyyəti.** Məqalədə əksini tapmış
elmi fikirlərdən təlim-tərbiyə
prosesində, o cümlədən milli də-
yərlərə həsr olunmuş dərslər-
kənar tədbirlərdə istifadə oluna
bilir. Eyni zamanda tədqiqatın
nəticələri ictimai-humanitar yönlü
fənn dərsləklərinin, digər tədris
resurslarının hazırlanması üçün
əhəmiyyətlidir.

Nəticə. Tədqiqat sübut edir
ki, müasir dövrdə insanın və
bütövlükdə cəmiyyətin həyatında
milli dəyərlərə böyük önəm
verilməsi, həqiqətən, vacibdir.
İnsan və cəmiyyətin davamlı inki-
şafı, rəqabətə qabil şəxsiyyətin
yetişdirilməsi, dini radikalizm və
ekstremizmə qarşı mübarizə apara-
bilmə vətəndaşın formalaşdırılması
təhsillə, təlim-tərbiyə işinə son
dərəcə ciddi elmi yanaşmalarla
bağlıdır. Bu baxımdan dini
radikalizm və ekstremizmə qarşı
mübarizədə təhsilin böyük rolu
vardır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Həsənov A., Namazova G., Əfəndiyev A., Vəlizadə T. Dini radikalizm və xurafat: Bir medalın iki üzü (Məqalələr toplusu). Bakı, Şans Mətbəə LTD MMS, 120 s.

2. Asaf Qənbərovun bloku. Kategoriya Arxivləri:Radikalizm. (<http://asafqanbarov.wordpress.com/category/radikalizm/>).

3. Dini radikalizmə "dur" deyək! Hazırlayan: Ayxan Həsənov, Güncy Namazova. Bakı, Şans Mətbəə LTD, 2017.s.6.

4. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 2009.

5. Dini etiqad azadlığı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.www.e-qanun.az/framework/7649/.

6. Dini ekstremizmə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. www.e-qanun.az/framework/31509.

7. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. www.e-qanun.az/code/11.

8. Ümummilli lider Heydər Əliyevin milli-mənəvi dəyərlərimizlə bağlı fikirləri(tərtibçi: Cahandar Əlifzadə). Bakı, Şərq-Qərb,2018,118 s.

9. Əliyev İ.H. MDB müəlmənləri sülh və sabit inkişaf təşəddərləri. Beynəlxalq Elmi –

Praktik Konfransın iştirakçlarına müraciətindən. Bakı, 15 aprel 2013-cü il. Prezident İlham Əliyevin milli-mənəvi dəyərlərimizlə bağlı fikirləri.(Tərtibçi: Cahandar Əlifzadə). Bakı, Şərq-Qərb, 2018, 96 s.

Интигам Джабраилов
Роль образования в борьбе с религиозным радикализмом и экстремизмом
Резюме

В статье излагается сущность понятий религиозный радикализм и экстремизм, обосновывается их негативные последствия и отрицательные влияния для общества. Автор обосновывает необходимость борьбы против религиозного радикализма и экстремизма, и с этой точки зрения указывает на большие возможности образования. Он отмечает, что подрастающее поколение должно воспитываться на основе национального сознания и овладеть национальными ценностями.

Религиозные ценности, являющиеся составной частью национальных ценностей, должны служить гражданской зрелости молодежи, миру, человечеству, укреплению и развитию целостности всего общества.

Intigam Jabrayilov
The role of education in combating religious radicalism and extremism
Summary

The article deals with the entity of concepts of religious radicalism and extremism justifying their negative effects and negative influences for society. The author substantiates that the growing

generation should be educated on the basis of national consciousness and acquire national values.

The religious values, which are an integral part of national values, should serve the civil maturity of youth, peace, humanity, the strengthening and development of the integrity of all society.